

Kärlek och kärnfamilj i folkhemmet

En ny bok av de excellenta etnologforskarna Jonas Frykman och Orvar Löfgren väcker ens intresse. Boken *Kärlek och kärnfamilj i folkhemmet* (2022)¹ kan ses som en tematisk fortsättning på klassikern *Den kultiverade människan* (1979), som handlade om framväxten av en borgerlig kultur på 1800-talet – en bok som (väl) nästan alla etnologer och folklorister läst och säkert haft orsak att återkomma till ett flertal gånger. Denna gång är det 1900-talet, eller mer specifikt 1930–1960-talen, som är i fokus med utgångspunkt i hur kärnfamiljen kom att bli en stark norm i svensk vardag. Boken har sin start i 1930-talet, en tid fylld av ängslan och förhoppningar med den centrala frågan för ögonen: hur gjordes kärnfamiljen som vardaglig praktik. Detta omskrivs som en långsam revolution; från utopi till verklighet. Kärnfamiljen sågs som ett recept för ett gott liv, en god miljö för reproduktion, fostran och hälsa. Boken avslutas på 1960-talet då kärnfamiljen började uppfattas som en förlegad, borgerlig kvarleva. Denna långsamma revolution, menar Frykman och Löfgren, skedde på vardagliga arenor, inom familjen, i skolan, på arbetet och under fritiden. Centrala frågor i studien är hur det kändes att leva omgiven av moderna ting, såsom exempelvis ett modernt kök bestående av elspis och rinnande vatten, och vilka rutiner och vanor som den nya miljön erbjöd.

Studien inleds med ett autoetnografiskt inslag då författarnas föräldrars familjebildning samt deras egen barndom skildras. Jonas Frykman gör en djupdykning i sin pappas kvarlämnade papper från hans tid som stadsläkare. Han återkommer till detta material i diskussionen om det gifta paret samliv (kapitlet ”Sängkamrater”). Orvar Löfgren presenterar hur hans familj dokumenterade vardag

---

1 Recension av Jonas Frykman och Orvar Löfgren 2022. *Kärlek och kärnfamilj i folkhemmet. Längtan, lust och oro*. Malmö: Gleerups. 236 sidor, illustrerad.

och helg genom intervjuer och fotografier. Han återkommer till detta i avsnittet om hemmafrurollen.

Bokens första egentliga kapitel "Att bli tillsammans" handlar om de nöjen som fanns tillgängliga för att kunna träffa en partner. Här och i följande avsnitt om moralpanik, återanvänds stora delar av Jonas Frykmans studie *Dansbaneeländet* (1988). Människors ängslan utgör syret för den moralpanik som blossade upp om den omoral som ungdomen ansågs besitta. Populärkulturen framställs som ungdomarnas universitet. Förutom dansen, var biobesöken ett sätt att närma sig en tilltänkt partner och en väg mot äktenskap. Cykeln skildras som central i ungdomarnas rörlighet.

I kapitlet "Att flytta ihop" framställs det moderna hemmet, utan vare sig smuts eller ingrodda traditioner, som ett ideal. Samtidigt var trångboddheten i många fall verkligheten ännu på 1940-talet. I ett relativt omfattande avsnitt diskuteras husmoderns andel i görandet av den vardagliga praktiken under den så kallade hemmafrueran. I avsnittet "Flytta in i framtiden" diskuteras de förändrade livsvillkor, oberoende klass, som decennierna medförde – bland annat ökad köpkraft, sociala reformer och mer fritid. I bokens sista kapitel "Familjen firar sig själv" avhandlas traditionernas betydelse i görandet av kärnfamiljen; traditioner med arv från bondesamhället samtidigt som de var ett uttryck för en glädje över den moderna familjen. Slutligen sammanfattar författarna bland annat med ett konstaterande att den homogena och framtidsorienterade efterkrigstiden framställs som en idyll och en dröm, en ekokammare, snarare än verklighet. Myndigheters politiska reformarbete syftade till att få människor att satsa på hem och familj samtidigt som detta ledde till paradoxer och motsättningar, beroende på klass, politisk tillhörighet, ålder och levnadsstandard.

Boken är intressant läsning och det är lätt att charmas av en text som elegant flyter fram. Men eftersom studien i hög grad bygger på tidigare forskning upplever jag att mycket av det boken handlar om är bekant från tidigare. I texten framgår i vissa fall vems forskning författarna går tillbaka på. Det här är också något som i viss

utsträckning framkommer i sparsmakade appendix där tidigare forskning presenteras snabbt och flyktigt. Genomgående anser jag att författarna kunde ha lyft fram sina forskarkollegors insatser på ett mer generöst sätt.

I min läsning saknar jag också det etnologiska materialet. Eftersom målet med boken är att visa hur kärnfamiljen görs i vardagen skulle djupdykningar i etnologiska arkiv tett sig som en välvald väg. I stället ges exempel i form av citat främst ur skönlitterära verk. Att utgå från etnografiskt material skulle antagligen ha gett en mer varierande bild av tiden som undersöks. I utopin folkhemmet var nationen samlad och homogen. Men verkligheten var mer mångbottnad än så. Arbetskraftinvandringen omnämns exempelvis flyktigt men detta kunde ha utvecklats för att visa på det efterkrigstida Sveriges sociala och etniska komplexitet.

För nya generationer etnologer och folklorister samt en intresserad allmänhet utgör boken ett välkommet bidrag om vardagen i det efterkrigstida Sverige.

Lena Marander-Eklund